

5. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 375.

6. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-13. – Ст. 88.

8. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 року N 2801-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.

9. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>.

Котюк Д.Г., Удовенко Ж.В.

МОЖЛИВОСТІ СУДОВО-ПОЧЕРКОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ВИРІШЕННІ ДІАГНОСТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Формування теоретичних та методичних основ судово-почеркознавчої діагностики є одним з найбільш актуальних напрямів розвитку судового почеркознавства в сучасний період, оскільки ця проблематика є спірною і не в повній мірі розробленою.

Судово-почеркознавчі експертизи сьогодні відіграють неабияку роль у кримінальному провадженні. Потреба у їхньому призначенні постає кожного разу, коли для вирішення чи розв'язання певних питань, з'ясування обставин, що мають значення для розслідування кримінальних правопорушень, виникає необхідність застосування спеціальних знань для дослідження рукописних записів, підписів. Як правило, необхідність у таких дослідженнях виникає у випадках потреби ідентифікації конкретної особи; визначення умов, у яких виконувався почерковий об'єкт; встановлення належності почерку виконавця до групи почерків, притаманних особам певної статі, віку або типу тощо.

Діагностичні дослідження у судовому почеркознавстві на даний час виділені у самостійний напрям. Вже розроблені основні положення судово-почеркознавчої діагностики, їхня суть і місце у системі завдань судово-почеркознавчої експертизи. Можливість вирішення діагностичних завдань експериментально доведена на цілому ряді почеркових об'єктів (рукописних текстах великого й середнього обсягу, при високій виробленості почерку, підписах тощо). Вирішення діагностичних завдань спрямоване на визначення умов, у яких виконувався досліджуваний почерковий об'єкт – рукописний текст, запис або підпис. У почеркознавстві встановлено, що своєрідним захисним бар'єром, що гарантує збереження ідентифікаційних властивостей почерку – індивідуальності та стійкості – є варіаційність. Саме в ній відображений механізм пристосування пишучого до різних обставин, які негативно впливають на процес письма. Проте такі можливості не безмежні:

при певному ступені впливу на пишучого того чи іншого збиваючого фактора цей захисний бар'єр руйнується. Звичні властивості почерку змінюються, що відображається у рукопису у вигляді діагностичних ознак. Їх комплекс може дати підстави експерту не тільки для встановлення самого факту незвичайності письма, але й для вирішення інших діагностичних завдань: про характер незвичайності (постійний або тимчасовий), про вид збиваючих факторів (природні або штучні), їх групу (внутрішні або зовнішні), а у деяких випадках і про конкретний збиваючий фактор, який впливав на процес письма. Кожне з цих завдань може бути поставлене перед експертом щодо будь-якого почеркового об'єкта поряд з ідентифікаційним або окремо, самостійно. Можливість вирішення таких завдань залежить від ступеня прояву діагностичних ознак у досліджуваному почерковому об'єкті, наявності або відсутності порівняльного матеріалу, його якості, даних про особу передбачуваного виконавця та обставини нанесення почеркового об'єкта. Класифікаційні завдання, пов'язані зі встановленням належності почерку виконавця до групи почерків, притаманних особам певної статі, віку або типу почерків відповідно до прийнятої наукової класифікації (високо- чи маловироблені, із досконалою або недосконалою системою рухів). У межах класифікаційного завдання також можуть бути отримані відповіді на питання про схожість почерків (підписів), про придатність почеркового об'єкта для ідентифікаційного дослідження.

Діагностичні завдання, пов'язані з вирішенням таких питань:

1. Чи виконано рукописний текст чоловіком чи жінкою?
2. До якої вікової групи належить автор рукописного тексту?
3. Чи не виконано рукописний текст (підпис) в незвичайній обстановці (наприклад, на холоді, в незвичній для виконавця позі тощо), в незвичайному стані пишучого (хвороба, алкогольне або наркотичне сп'яніння, стан афекту та ін)?
4. Чи не дописані слова або цифри до даного тексту іншою особою?
5. Чи не виконано фрагменти тексту, окремі документи різними особами?
6. Чи виконаний текст або підпис з наслідуванням почерку або підпису конкретної особи, від імені вигаданого особи?

Властивість почерку реагувати на різні психофізіологічні фактори проявляється тоді, коли зміни умов письма настільки значні, що успішне пристосування до них механізму письма у процесі руху стає неможливим. В результаті відбувається порушення звичного автоматизованого процесу письма, з'являються зміни у почерку, які не можна вважати варіаційними. В таких випадках, коли пристосувальні ресурси варіаційності вичерпані, система поступається силі «збиваючих факторів», втрачаючи ті чи інші свої властивості. В результаті ці властивості вже будуть виступати у новій якості, яку не варто розглядати як нову властивість системи. В теорії і практиці судово-почеркознавчої експертизи «збиваючі фактори» поділяють на: «природні», до них відносяться причини, непов'язані з бажанням виконавця змінити почерк і частіше за все створювані зовнішньою обстановкою письма,

і «штучні», тобто ті, що полягають у прагненні виконавця свідомо змінити почерк.

Змінені властивості письмово-рухової системи і є діагностичними ознаками, за якими можна робити висновок про роботу письмової системи у незвичних або ускладнених умовах.

Велике значення у розробці наукової системи діагностичних ознак має теорія рівнів Н.А. Бернштейна про будову письма, використання закономірностей функціонування і взаємодії рівнів, що виконують письмово-рухове завдання.

Згідно з рівневою теорією побудови рухів, кожен з рівнів потрапляє під вплив «обраних» ним збиваючих факторів. Так, якщо функціонування рівнів, які контролювали смислові сторони письма, як правило, залежить від впливу збиваючих факторів з групи внутрішніх, то рівні, які беруть участь в реалізації рухового складу, підпадають під вплив не лише внутрішніх, але й зовнішніх факторів.

Діагностичні дослідження в судовому почеркознавстві необхідно відокремити від встановлення групової приналежності. В них почерк розглядається з точки зору змін, що проявились, які характеризують певний стан особи чи умови, в яких писався досліджуваний текст. Тут основним завданням експерта є оцінка змінених ознак, встановлення причини і природи їх прояву, аналіз психофізіологічних та часових факторів.

Список використаних джерел

1. Бондар М.Є. Судово-почеркознавча експертиза: становлення, можливості, перспективи розвитку / М.Є. Бондар, З.О. Ковальчук, Т.О. Сукманова // Судова експертиза. – 2014. – № 1. – С. 19-29.

2. Крылов И.Ф. В мире криминалистики / Иван Филиппович Крылов. – Ленинград: ЛГУ, 1980. – 279 с.

3. Серегин В.В. О предмете криминалистической почерковедческой диагностики / В.В. Серегин // Комсомол и органы внутренних дел: традиции Ф.Э. Дзержинского: тез. докл. науч.-практ. конф. – Волгоград: ВСШ МВД СССР, 1981. – С. 78-81.

4. Теория и практика математического моделирования в судебно-почерковедческой экспертизе: метод. пособие / Отв. ред. В.Ф. Орлова. – М.: ВНИИСЭ, 1980. – 387 с.

Кофанов А.В.

ЕКСПЕРТНІ ПОМИЛКИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СУДОВО-БАЛІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Аналіз експертної практики дозволяє виявити і класифікувати помилки, яких припускаються під час проведення судово-балістичних досліджень. За своєю етимологією вони не однорідні і можуть бути поділені на три класи: а) операційні; б) гносеологічні; в) процесуальні.

Помилки процесуального характеру – полягають у порушенні експертом процесуального режиму і процедури експертного дослідження. До